

Länsstyrelsen
Västerbotten

Värdebeskrivning

1(7)

Diarienummer

2014-02-17

500-1521-2013

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV I VÄSTERBOTTENS LÄN

Områdesnummer och områdesnamn

Nummer: 6

Namn: Byskeälven

Kommun

Skellefteå (82)

Area

Totalt 17 700 ha

1 200 ha vatten (Lantmäteriets fastighetskarta 2014)

Huvudkriterier

1. Område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och kulturlandskapet.
2. Område med särskilt goda förutsättningar för land- och vattenanknutna friluftsaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Stödskriterier

1. Berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljö
  - Intresseväckande natur- och kulturvärden
  - Tilltalande landskapsbild
  - Orördhet
  - Stillhet, tystnad, låg ljudnivå
  - Omväxling
  - Särprägel
  - Artrikedom
2. Goda naturgivna förutsättningar för friluftsliv
  - Lämplig terräng och variationsrik natur
  - Bra vattenkvalitet
  - Område där man kan bedriva friluftsliv förhållandevis ostört
  - Förekomsten av sammanhängande gröna stråk
  - Vattenanknutna friluftsaktiviteter t.ex. fritidsfiske och paddling
3. Goda förutsättningar för att behålla och förbättra värden
  - Naturvärden som kan bestå även vid ökad besöksfrekvens
  - Förekomst av infrastruktur till och inom området
  - Förekomst av anläggningar för friluftslivet
  - Möjlighet att bevara områden utan omfattande anordningar ("vildmarksprägladeområden")
  - Frånvaro av hinder för områdets användning för friluftsändamål

Friluftaktiviteter

Friluftsliv innefattar såväl upplevelsevärden som aktiviteter. Definitionen av friluftsliv är "vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling".

Byskeälvsområdet har särskilt goda förutsättningar för natur- och kulturupplevelser, fritidsfiske, klättring, paddling, vandring och övernattnings / tältning.

Området har också goda förutsättningar för bl.a. fågelskådning, geocaching, ridning, strövande, terrängcykling, turåkning på skidor, svamp- och bärplockning.

Beskrivning av områdets värden

Byskeälven (Gyöhahe) är en av Sveriges största och mest artrika skogsälvar. Den är helt outbyggd av vattenkraft. Älvdalen bjuder på rikt varierade naturscenerier med vackra meanderlopp, branta raviner och nipor. Byskeälvdals stora fallhöjd gör att älven har flera forsar.

Byskeälven är tillgänglig från E4 i öster samt via mindre vägar längs älven. Byskeälvens dalgång erbjuder bl.a. mycket bra fritidsfiske efter lax och havsöring, klättring på Degerberget och fina paddelvatten. I Fällfors finns laxtrappa och ett laxobservatorium. Byskeälvens huvudfåra med tillhörande strandparti ger en bra bild av landskapets utveckling efter sista istiden. Intressanta besöksmål är bl.a. Marranäsvältans djupa ravin och Bjurselets fångstgropar. Det finns flera stigar och rastplatser.

Fritidsfisket i Byskeälvens dalgång är väl förvalt och Byskeälven är natur 2000 område. Det finns också flera naturreservat och ett naturvårdsområde.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden

Områdets karaktär av opåverkad skogsälv och välutbildade geologiska formationer bibehålls. Särskild vikt läggs vid att bevara de delar som kännetecknas av orördhet och större sammanhängande gröna stråk, områden som erbjuder stillhet och tystnad samt viktiga reproduktionsområden för fisk.

Åtgärder för att bevara och utveckla områdets värden för friluftslivet:

- Bevarande och skötsel av för friluftslivet intressanta natur- och kulturmiljöer. Det innefattar också fortsatt inventering och uppföljning av naturtyper, arter, fornlämningar och kulturhistoriska miljöer för att säkerställa långsiktigt bevarande och bra information till besökare.
- Säkerställa delområden med lägre grad av infrastruktur, service och friluftsanläggningar för att möjliggöra mer vildmarkspräglade upplevelser (orördhet, stillhet, låg ljudnivå), kombinerat med delområden med högre grad av tillgänglighet.

- Stärka områdets möjligheter till natur- och kulturupplevelser samt utöva olika friluftaktiviteter genom t.ex.
  - bra information bl.a. med avseende på marknadsföring, natur- och kulturvägledning, fiskeinformation, webb, appar, kartor och skyltning om intressanta besöksmål.
  - säkerställa goda allmänna kommunikationer till området som t.ex. buss, tåg och flyg.
  - underhåll av vägar till och inom området.
  - goda möjligheter att röra sig mellan för friluftslivet intressanta platser med exempelvis cykel och buss inkluderat nödvändig infrastruktur som parkeringar, möjligheter att lägga i kanot med mera.
  - skötsel och nyanläggning av friluftsanläggningar som leder, tält-, rast- och fiskeplatser.
  - utbud av olika övernattningssalternativ och möjlighet att köpa mat.
  - tillgängligt dricksvatten av god kvalitet.
  - utveckling av långsiktigt hållbar turism, exempelvis guidade turer och fiske.
  - bra möjligheter att köpa fiskekort och hyra utrustning för olika friluftaktiviteter som till exempel kanot, fiske- och klät-
terutrustning.
- Lokalisering och utformning av anläggningar och friluftaktiviteter så att värdefulla natur- och kulturmiljöer inte försämras. Till exempel förebygga erosion eller slitage genom bl.a.
  - kanalisering av besökare längs vandrings- och paddelleder och till rastplatser i de delar som nyttjas mest intensivt.
  - ett väl förvaltad och långsiktigt hållbart fiske.
- Samordning av olika friluftsupplevelser och aktiviteter behov vid planering av områdets nyttjande, exempelvis i samband med restaurering av älvsträckor för att förbättra fiskföryngring tas hänsyn till behovet av framkomlighet vid paddling.
- Samverkan mellan olika aktörer (t.ex. kommun, länsstyrelsen, natur- och friluftorganisationer, fiskevårdsområden, lokala föreningar och turistorganisationer) vid planering, lokalisering och drift av friluftsanläggningar för ett långsiktigt hållbart nyttjande av området.

Åtgärder, verksamheter och andra intressen som påtagligt kan skada områdets värden:

- Åtgärder som i sig eller i kombination med andra ingrepp påverkar områdets förutsättningar för natur- och kulturupplevelser samt möjligheten att bedriva friluftaktiviteter som t.ex. fiske, paddling, naturstudier och vandring. Områdets upplevelsevärden kan reduceras av exempelvis
  - ljud- och ljusstörningar samt försämrade landskapsbild från vildmarkspräglade områden och för friluftslivet intressanta besöksmål, leder, fiske- och rastplatser, utsiktspunkter o.dyl.

- anläggningar, stängsel eller privatisering som ger försvårad åtkomst till för friluftslivet intressanta platser.
  - Negativ påverkan på för friluftslivet viktiga mark- och vattenmiljöer genom t.ex. föroreningar, försurning och grumling av vattenmiljöer, vattenreglering, vandringshinder för fisk, omfattande avverkningar, grävning och schaktning i intressanta geologiska miljöer, överfiske, inplantering av främmande arter, spridning av sjukdomar samt andra störningar på djur- och fågellivet eller lekområden för fisk.

Områdets huvuddrag

Byskeälven är en av landets få outbyggda skogsälvar. Älven har sina källflöden i Arvidsjaur kommun, Norrbottens län, och mynnar i Byskefjärden, efter att ha runnit cirka 8 mil genom Västerbottens län. Byskeälvens dalgång är varierande med naturliga älvstränder, ett rikt kulturlandskap, artrik flora och goda förutsättningar att studera älvens utveckling från istiden till idag.

Byskeälven kännetecknas av långa forsar och välutbildade landformationer. Många långa forsar finns exempelvis mellan Garaselet och Åselet samt nedströms Fällfors till mynningen. Mellan Åselet och Fällfors flyter älven genom vackra slingrande meanderpariter med djupt nedskurna raviner, höga nipor och avskurna korvsjöar. En källåder har eroderat den 140 m djupa Marranäsvältan. Längs Byskeälven finns flera dynfält, varav Pitmanliden är det bäst utbildade. De största selen är Kåtaselet (Gåhtiesuvvane), Garaselet (Gájrrásuvvane) och Åselet. Insjödeltat vid Åselet har fint flätade älvfåror och holmar.

Älvdalen har stor betydelse för friluftaktiviteter som t.ex. paddling och fritidsfiske. Den omväxlande naturen och älvens meandrande lopp mellan Åselet och Fällfors bjuder på lugnare paddelvatten. Älvens forsar i de övre och nedre delarna erbjuder mer avancerad paddling. Degerberget är en sydvänd klätterklippa med flera leder vid Hällfors. Degerberget är också ett bra boulderområde. Vid Byskeälvens utlopp ligger Byske havsbad.

Älven har varit allmän flottled och är därmed rensad och påverkad av stenarmer och flottningsdammar. Omfattande restaureringsarbeten har genomförts efter att flottningen upphörde. Älven är viktig som reproduktionsvatten för lax och havsöring och hyser också ett starkt utterbestånd. Förutsättningarna för fritidsfiske är goda och laxfisket håller med svenska mått god klass och är väl förvaltad. Bra fiskeplatser är bl.a. Selsaggen och Blankselet. Vid Fällfors finns fiskvägar förbi vandringshinder.

Byskeälven är tillgänglig från E4 i öster samt via mindre vägar längs älven från Byske upp igenom Arvidsjaur kommun till väg 373. Järnväg finns bl.a. i Glommersträsk och Jörn. Flygplats finns i Arvidsjaur och Skellefteå. I älvdalen erbjuds service i bl.a. Byske och Fällfors. De populäraste fiskeplatserna är lätt tillgängliga från vägarna på båda sidor av älven.

Byskeälven hör till de botaniskt artrikaste av de norrländska skogsälvarna, intressantaste sträckan är mellan Nyfors och Åselet. Strandvegetationen är

frodig med t.ex. kanelros, tibast, strutbräken, slätterfibbla och Kung Karls spira. I Brännlidens naturreservat finns fin naturskog med rik förekomst av grova tallar.

I Byskeälvens dalgång har människor bott i tusentals år. Här finns flera intressanta fornlämningar och kulturmiljöer t.ex. fångstgropar mellan Myrheden och Åselet, raningar och odlingsmarker mellan Fällfors och Byske. Många spår från äldre tiders skogsbruk finns i form av kolbottnar, tjärdalar och flottningsanläggningar t.ex. timmerrännan och ledarmarna i sten vid Fällfors. Flottningen upphörde i Byskeälven 1967. I älvdalen finns också flera välbevarade bebyggelsemiljöer t.ex. Åselet samt museikraftverket i Fällfors.

Områdets avgränsning

Området har avgränsats från länsgränsen till utloppet i Byskefjärden. Byskeälvens källflöden och lopp fram till länsgränsen ingår i riksintresse för friluftslivet i Norrbottens län.

Området är avgränsat i skala 1:50 000. Det innebär att gränserna inte ska tolkas som exakta vid användning av större skala. Åtgärder utanför såväl som innanför riksintressets gränser kan påverka områdets värde för friluftslivet beroende på vad som görs och vilka typer av friluftsliv som utövas inom det berörda området. Namn på platser anges i enlighet med Lantmäteriets kartor.

Planering och säkerställande

Byskeälvsområdet berörs av följande skyddsformer:

- Naturreservat: Brännliden
- Naturvårdsområde: Marranäsvältan
- Natura 2000: Brännliden (SE081336), Ribbfors (SE0810424), Åselet (SE0810425), Bysekälven (SE0810437)
- Biotopskyddsområde (SBO): ravinskogar vid Marraviken (2000:241)
- Statligt byggnadsminne: Byske kyrkstad
- Fredningsområde för lax och öring vid älvens mynningsområde
- Fornlämningar och kulturmiljöer enligt Kulturmiljölagen
- Strandskydd 7 kap 13-18 §§ miljöbalken: Utvidgat strandskydd längs kuststräckan norr om Byskeälvens utlopp (översyn pågår)

Andra riksintressen som berörs

- Riksintresse för Naturvård 3 kap 6 § Miljöbalken: Brännliden (NRO24036), Byske älv (NRO24039), Pitmanliden (NRO24038)
- Natura 2000: Se ovan under rubriken "Planering och säkerställande"
- Riksintresse för Kulturmiljövård 3 kap 6 § Miljöbalken: Byskeälven (KRO24021)
- Riksintresse för Vattendrag med förbud mot vattenkraft 4 kap 6 § Miljöbalken: Byskeälven
- Riksintresse för Rennäring 3 kap 5 § Miljöbalken för samebyarna Semisjaur-Njarg, Svaipa och Västra Kikkejaure

- Riksintresse för Kommunikationer 3 kap 8 § Miljöbalken: väg (E4), järnväg (Bastuträsk-Boden) och planerad järnväg (Norrbotniabanan Robertfors-Piteå)

Övrigt underlag

Byskeälven omfattas av översiktsplan för Skellefteå kommun (1991), fördjupad översiktsplan för kusten (2010) samt kulturmiljöprogram för Skellefteå (2007). Arbete pågår (2013) i Skellefteå kommun med tematiska tillägg till översiktsplanen för vindkraft och LIS-områden. Området berörs också av naturvårdsområde Marranäsvältan och bevarandeplaner för natura 2000 områden.

Referenser

Strategier och planer

- Länsstyrelsen i Norrbottens län. 2005. *Bevarandeplan Byskeälven* SE0820432.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1990. *Beslut Marranäsvältan naturvårdsområde*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1991. *Västerbotten genom tiderna. Del 1. Kulturmiljöer av riksintresse i Västerbottens län*. Meddelande 2:1991.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2001. *Riksintressen för naturvård Västerbottens län*. Meddelande 4:2001.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2005. *Strategi för formellt skydd av skog i Västerbottens län*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2005. *Bevarandeplan Ribbfors*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2005. *Bevarandeplan Åselet*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2006. *Brännliden skötselplan*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2008. *Strategi för skydd av havs- och kustmiljöer i Västerbottens län*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2008. *Strategi för skydd och restaurering av våtmarker i Västerbottens län*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2008. *Strategi för skydd och restaurering av sjöar och vattendrag i Västerbottens län*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2011. *Strategi för vindbruk och kulturmiljövård i Västerbottens län*. Meddelande 9:2011.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2012. *Kulturmiljöstrategi Strategi och tillståndsbeskrivning för kulturmiljöverksamheten 2012-2014*. Meddelande 17:2012.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2012. *Bevarandeplan Brännliden*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2013. *Hur mår miljön i Västerbottens län? Uppföljning av miljötillståndet Länsstyrelsens arbete för att nå miljömålen*.
- Skellefteå kommun. 1999. *Kust- och skärgårdsområden med höga naturvärden i Skellefteå kommun*. Bygg- och miljökontoret.
- Skellefteå kommun. 2007. *Våra kulturmiljöer Kulturmiljöprogram för Skellefteå kommun*.
- Skellefteå kommun. 1991. *Översiktsplan*.
- Skellefteå kommun. 2010. *Fördjupning av översiktsplanen för Skellefteå kommun, Västerbottens län – Kusten*. Kartblad 2 med områdesbeskrivning.
- Sundin, B (red).1994. *Västerbotten genom tiderna*. Acta Bothniensis Occidentalis nr 14.

Information om området t.ex. inventeringar

- Edlund, H. okänt. *Skellefteå klätterförare*.
- Karlsson, A. 1999. *En bit Västerbotten en guide till länets sevärda natur och kultur*. Acta Bothniensis Occidentalis nr 22.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län. 2009. *KulturAqua. System för kulturvärdesbedömning av sjöar och vattendrag*. Meddelande 46:2009.
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. 1979. *Byske älv naturinventering*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1981. *Byskeälvens växtvärld inom Västerbotten*. Meddelande 6:1981.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1993. *Våtmarker i Västerbottens län*. Meddelande 1:1993.

- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1993. *Det värdefulla odlingslandskapet. Program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden*. Meddelande 2:1993.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 1999. *Inventering av naturgrus över och under grundvat- tenytan samt restprodukter inom Byske/Fällfors grusförsörjningsområde*.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2001. *Ångs- och hagmarker i Västerbottens län*. Medde- lande 1:2001.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2004. *Ångs- och betesmarker i Västerbottens län*. Med- delande 2:2004.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2006. *Flottningslämningar i Västerbottens län – historisk översikt och kulturhistoriska värdekriterier*. Meddelande 1:2006.
- Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2013. *Kulturmiljöer i vatten. Ett kunskapsunderlag om flottningslämningar, kraftstationer, kvarnar och sågar i Västerbottens län*. Meddelande 5:2013.
- Persson, PE. 2005. *Botnia landet som reser sig ur havet*.
- Skellefteå kommun. 2000. *Rödlistade växter i Skellefteå kommun*. Bygg- och miljökontoret.
- Skellefteå museum. 2002. *Flottningslämningar i Byskeälven - dokumentation och kunskaps- sammanställning samt bevarandeförslag, sträckan Gideonholmen – Strandfors*.
- Vägverket region norr. 2001. *Värdefulla vägmiljöer i Norrbottens och Västerbottens län*.
- Västerbottens museum. 1981. *Flottning*. Tidskriften Västerbotten 3:1981.
- Västerbottens museum. 1987. *Sevärd kultur. 108 utflyktsmål i Västerbotten*. Tidskriften Västerbotten 4:1987.
- Västerbottens museum. 1989. *Geologiska sevärdheter*. Tidskriften Västerbotten 3/4:1989.
- Västerbottens museum. 1994. *Sevärd natur*. Tidskriften Västerbotten nr 4:1994.

<http://artportalen.se>
<http://www.byskealven.se>
<http://www.destinationskelleftea.se>
<http://www.fiskekort.se>
<http://www.friluftsforskning.se>
<http://www.kfumskelleftea.se/Webforare/www-filer/start.html>
<http://www.klatterforbundet.se>
<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten>
<http://www.miljomal.nu>
<http://www.raa.se>
<http://www.skelleftea.se>
<http://www.sparfran1000ar.se>
<http://www.visitsweden.com>

Namn och datum

Lena Lundevaller och Nina Sandvik, 2014-02-17